

ODNOS POLITIKE I SPORTA U PERSPEKTIVI TEORIJSKIH ANALIZA U POLITOLOGIJ

Simona Kustec Lipicer

*Fakulteta za društvene vede
Univerze v Ljubljani*

Alem Maksuti

*Fakulteta za društvene vede
Univerze v Ljubljani*

Pregledni rad

Primljeno: veljača 2010.

Sažetak Vrijeme kada nisu postojali odnosi između politike i sporta, bilo da se radi o svakodnevnoj praksi ili znanstvenoistraživačkim pristupima povezanosti tih dvaju pojmova, ako ga je ikada i bilo, svakako je odavno iza nas. Usprkos tome danas se čini da se, osobito u znanstvenoistraživačkom radu na području nekadašnjih sportskih socijalističkih velesila, tim odnosima ne posvećuje odgovarajuća pozornost i da se oni često *a priori* negiraju i smatraju nevažnima. Zbog toga je glavni cilj ovoga članka potaknuti raspravu o važnosti i smislu istraživanja odnosa između politike i sporta gledano iz dvije perspektive – s obzirom na iskustva znanstvenika iz cijeloga svijeta te s obzirom na dosad provedena istraživanja znanstvenika iz bivše Jugoslavije. Stoga smo u ovome članku najprije teoretski odredili kontekst odnosa politike i sporta, a zatim smo analizom postojeće svjetske literature i radova znanstvenika s prostora bivše Jugoslavije analizirali međusobnu povezanost sporta i politike. Na temelju dobivenih rezultata, koji potvrđuju stalnu i čvrstu povezanost, ali ujedno i suviše apstraktno i paušalno razumijevanje odnosa sporta i politike, nudimo politološki relevantnu tipologiju odnosa između politike i sporta. Smatramo da razlike između odnosa politike kao borbe za vlast, institucionalne strukture te koncepta javnointeresnog djelovanja i sporta presudno utječu na buduća obilježja odnosa sporta i politike.

Ključne riječi politika, sport, javna politika (*policy*), država, javni interes, demokracija, bivša Jugoslavija

* Na ovome mjestu zahvaljujemo anonimnim recenzentima na dragocjenim komentarima, prijedlozima i uputama za koje iskreno vjerujemo da su ovaj rad učinili potpunijim i još ga snažnije vezali uz našu namjeru da pokrenemo konstruktivnu raspravu o ključnom pitanju koje se u njemu elaborira. Dakako, za sve što je u članku izneseno preuzimamo potpunu odgovornost.

1. O sportu i politici kao temeljnim predmetima akademskog istraživanja

Politika i sport veoma su kompleksni i višeznačni fenomeni. Isto su tako svaki za sebe već više desetljeća predmet znanstvenoistraživačkih studija. Postoji mnoštvo definicija sporta, kojima se sve do današnjih dana bave brojni strani, ali i naši domaći znanstvenici. Jedna velika skupina autora na sport gleda uglavnom kroz prizmu tzv. kineziološke znanosti, koja svoj predmet shvaća kao umijeće i znanost čovjekova kretanja (*The Oxford Dictionary of Sports Science & Medicine*, 2007). Prema toj definiciji sport je više ili manje ograničen na proučavanje mehaničkih aspekata čovjekova kretanja i njegove anatomije.

S druge strane, brojni znanstvenici, u pravilu oni iz područja društvenih znanosti, koji ujedno čine drugu veliku skupinu autora, tvrde da je pitanja vezana uz proučavanje sporta moguće razmatrati mnogo šire – kao fenomene određene prvenstveno društvenim čimbenicima i s njima povezanim posljedicama koje proizlaze iz bavljenja sportom (v. Coakley i Dunning, ur., 2003; Houlihan, ur., 2003; Coakley, 2007; Tomlinson, ur., 2007; Giulianotti, 2008). U toj skupini, koju karakterizira vrlo široko promatranje sporta, posebno mjesto zauzima proučavanje povezanosti politike i sporta. Gledano u cjelini, fenomen sporta izrazito je višeznačan, odnosno njime se možemo baviti s fizikalno-motoričkog stanovišta, ali ga istodobno možemo promatrati kao širi društveni i humanistički fenomen (Mataja, 1984) u različitim razdobljima – od uvodne odluke o bavljenju sportom preko priprema za to i samog procesa sportskog angažmana do razdoblja koje slijedi poslije svega toga.

Kada se pak govori o politici, kao drugom pojmu u naslovu ovog rada, razina kompleksnosti rasprave slična je onoj kod sporta. Heywood (1999: 52) tvrdi da možemo ponuditi onoliko definicija politike koliko je različitih oblika vlasti i njihovih gledišta o tome što je politika, što nas opet, logično, dovodi do problema potrage za konsenzusom o tome koje aspekte društvenog života uopće valja razumjeti kao “političke” (McLean, 1996: 338). Sukladno tome, jednako kao i u slučaju sporta, pri definiranju pojma politike valja se usredotočiti na utvrđivanje glavnih pitanja uz koja se vezuje njezino proučavanje. Fenomenima politike i političkog se na znanstveno postavljanim temeljima već cijelo stoljeće bavi zasebna disciplina političke znanosti, politologija. Ona se općenito može definirati kao “umijeće i znanost o vladanju”¹ (McLean i McMilan, 2009), gdje legitimnost vlasti u demokratskim sustavima valja tražiti u njezinu potvrđivanju od strane državljana, kojima sustav vlasti omogućava ostvarenje javnih interesa, odnosno svih interesa koje što je moguće veća većina državljana vidi kao opće dobro, koje je za te skupine iznimno važno i koje državljanjani ne mogu osigurati sami, bez podrške države.

Takva, najšira moguća definicija politike, koja se vezuje uz fenomen vlasti, ne postavlja nikakva dodatna ograničenja u razumijevanju politike i političkog, što je *de facto* i najbolje, jer sve do danas nije uspostavljen opći konsenzus o

¹ Izvorno je upotrijebljen izraz *government*, koji se odnosi na poimanje vlade odnosno vlasti u širem smislu riječi i nikako ne označava samo izvršnu vlast. Zato smo se odlučili da umjesto, doduše prikladnijeg, doslovnog prijevoda *vlada* upotrijebimo smislaono jasniji izraz *vlast*.

tome koji fenomeni spadaju u kontekst vlasti odnosno politike. O tome je naime moguće postići samo djelomičan konsenzus, koji je povezan s izlaganjem triju prevladavajućih predmeta proučavanja politike i političkog. Politika se sukladno tome shvaća kao:

1. **Mehanizam borbe** za vlast koji uključuje proučavanje koncepata moći, interesa, konflikata, vrijednosti i etike, pitanja općeg dobra i svih fenomena koji su posljedica izvođenja takvih koncepata, kao na primjer ideologije, nacionalizma i izbornog procesa. Razumijevanje politike kao oruđa vlasti najslikovitije opisuje definicija politike kao borbe za vlast, koja bi se u demokratskim sustavima trebala odvijati unutar pravno određenih granica. Dakako, političko djelovanje takvog tipa često bi se moglo naći na granici dopuštenog, zbog čega se na politiku često gleda kao na "prljavu pjesmu" (Bibič, ur., 1997) koja svakog tko je dotakne jednostavno negativno odredi i stavi u isti takav kontekst. Neovisno o tome što se politika ne vezuje uvijek uz takav kontekst, takvo shvaćanje politike i političkog predstavlja vjerojatno najvažniji razlog zašto se politika smatra sredstvom postizanja osobnih ciljeva. Odnosno, shvaćanje da se različiti događaji, predmeti, procesi, institucije i slično mogu iskoristiti za osobne probitke pojedinca ili skupine;

2. **Javnointeresno djelovanje** vlasti, kao skup konkretnih aktivnosti te svih procesa i faktora povezanih s tim aktivnostima, koje u okviru svojih ovlasti oblikuju, mijenjaju, izvode i/ili vrednuju institucije vlasti. Pritom je njihov cilj ostvarenje javnog interesa i rješavanje problema zajednice, zbog kojih vlast uopće usvaja i provodi sve te aktivnosti (Howlet i sur., 2009; Fink-Hafner, ur., 2007). Politika kao javnointeresno djelo-

vanje vlasti razlikuje se od politike kao mehanizma borbe za vlast po tome što je utemeljena na racionalnim pretpostavkama i postizanju konkretnih ciljeva, koji se temelje na načelima javnog dobra i općim interesima društva u određenim područjima djelovanja;

3. **Institucionalna struktura** vlasti. U ovom slučaju ključni je sadržaj politike vezan uz proučavanje nadležnosti, funkcija, načina djelovanja i međusobnih odnosa među institucijama koje provode vlast na nekom teritoriju ili pak sudjeluju u provedbi vlasti. U institucije vlasti uključujemo državu kao hijerarhijski najviši oblik autoriteta na nekom teritoriju te institucije unutar određene grane vlasti, poput zakonodavne (parlamentari), izvršne (vlade u užem smislu riječi, javne uprave, različite agencije, javne službe, vrhovni vođa države, npr. monarh, predsjednik države) i sudbene vlasti (sudovi). Jednako tako tu ulaze i formacije civilnog društva te niz drugih institucija koje ulaze u različite odnose s državom, primjerice političke stranke, interesne skupine, skupine za pritisak, sve vrste nadnacionalnih i globalnih političkih institucija (na primjer Ujedinjeni narodi, Europska Unija) te institucije vlasti na regionalnom i lokalnom nivou. Institucionalno djelovanje strukture vlasti se prema sadržaju može odnositi na ulogu određenih institucija u borbi za vlast (na primjer parlamentarni izbori i s njima povezani procesi) ili na poznavanje načina njihova javnointeresnog (ne)djelovanja (na primjer uloga jednog ministarstva u rješavanju problema javne politike koju treba dokinuti, a za koju je nadležno pojedino ministarstvo).

Ako se želimo baviti proučavanjem povezanosti politike i sporta na znanstvenoj razini, moramo uzeti u obzir temeljna teorijska razumijevanja obaju fe-

nomena. Istodobno moramo biti svjesni činjenice da su, s akademskog stanovišta, ta dva fenomena isprepletena. Budući da se ta isprepletenost odvija unutar polja društvenog i brojnih drugih fenomena povezanih s njim, polazimo od stajališta da se proučavanje odnosa politike i sporta u pravilu može razumjeti kao analiza induktivne prirode. Drugim riječima, teorijske tipologizacije njihova odnosa uspostavljaju se kao rezultat svakodnevnih iskustava. Polazeći od takvog razumijevanja njihova odnosa, najprije navodimo primjere moguće povezanosti politike i sporta, s posebnim naglaskom na studijama s prostora bivše Jugoslavije. Dajući pregled odabrane literature, prikazujemo dosadašnje bavljenje znanstvenika ovom temom i iznosimo argumente za nastavak proučavanja odnosa politike i sporta te nekih s njima i njihovim odnosima povezanih elemenata šireg društvenog sustava, koji je u zadnjih dvadeset godina na ovim prostorima doživio brojne transformacije. Potom na osnovi tog iskustva, s posebnim naglaskom na teorijskim (sa)znanjima o proučavanju odnosa na razini političkog, dajemo prijedlog moguće tipologizacije različitih oblika povezanosti politike i sporta. Na ovome mjestu napominjemo da se osnovna ideja sporta i s njime povezanih aktivnosti temelji na načelu potpune autonomije sporta od bilo koje druge djelatnosti, a to osobito važi za njegovu povezanost s politikom. Iz toga proizlazi i često rabljen argument da se ta vrsta povezanosti ne može priznati ni na deklarativnoj razini.

2. Današnje tipologizacije proučavanja sporta i politike

U ovom poglavlju prikazujemo primjere znanstvenoistraživačkog proučavanja sporta i politike u svijetu te u dr-

žavama nastalim na prostoru bivše Jugoslavije. Potom na podlozi uvodno prikazanih definicija i poznatih motiva koji dovode do isprepletenosti sporta i politike u svakodnevnom djelovanju predlažemo moguću tipologizaciju njihova, akademski relevantnog, proučavanja. Pritom polazimo od neospornih povijesnih činjenica o isprepletenosti politike i sporta, koje su vidljive praktički čitavo vrijeme i moguće ih je prepoznati na brojnim primjerima (Koković, 1987; McComb, 2004; Polley, 2009).

2.1. Prethodne prakse proučavanja sporta kroz prizmu politike

Na osnovi predstavljenih definicija politike i sporta, u ovom poglavlju navodimo različite oblike proučavanja fenomena političkog i sporta, koje zatim klasificiramo u neki od triju dominantnih pristupa fenomenu političkog, gledajući pritom na problem sporta prvenstveno iz kuta vrhunskog i uopće natjecateljskog sporta. Valja odmah napomenuti da je miješanje politike (u razvijenim demokracijama) u sport najčešće nenametljivo ili u najmanju ruku neprimjetno već i zbog same prirode sporta (Mester, ur., 1995). S druge strane, u totalitarnim režimima sport je važan aspekt ideološkog djelovanja sustava koji nudi priliku za rješavanje određenih problema ili pak predstavlja mobilizacijsku silu u korist podrške sustavu (Girginov, 2004: 25).

Različite svjetske studije koje se bave politikom i sportom kao posebnim predmetom znanstvenog istraživanja pojavljuju se u šezdesetim godinama 20. stoljeća, konačne stabilne temelje dobile su u 1980-ima, a krajem 1990-ih godina su se takoreći rasplamsale (Von Krockow, 1980; James, 1983; Hobermann, 1984; Henry, 1993; Monnington, 1993; Mason, 1993; Houlihan i White, 2002; Senn,

1999; Park, 2001; Steuer, 2002; Houlihan, 1986, 1991, 1997, 2002, 2005; Coakley i Dunning, ur., 2003; Sam, 2003, 2005; Sam i Jackson, 2004; Hill, 2003; Green, 2004; Green i Houlihan, 2004; Scambler, 2005; Guttmann, 2003; Coakley, 2007; Bergsgard i sur., 2007; Bergsgard i Rommetvedt, 2006; Enjolras i Waldahl, 2007; Merkel, 2008; Piggini i sur., 2009; Karen i Washington, ur., 2010). Većina analiza iz tog vremena isprva se bavila ulogom ideologije, nacionalizma i države na području sporta, a kasnije se sve više fokusirala na analize konkretnih problema sporta i s njime povezanog djelovanja državnih institucija (na primjer obrazovanja, nasilja, dopinga), te pojedinih aspekata globalizacije.

Svjetski trend društveno-znanstvenih, a time i politoloških proučavanja fenomena politike i sporta sustavno su tijekom druge polovice 20. stoljeća pratili brojni znanstvenici u bivšoj Jugoslaviji (Ban, 1982, 1984, 1985, 1987, 1990-1991, 1990-1991a, 1990-1991b, 1991, 1992; Ban i Viskić-Štalec, 1987; Ilić i Ban, 1983; Ilić, 1986; Ivanović, 1980; Petrović i Stefanović, 1980; Vrcan, 1984; Mataja, 1984; Mrđen, 1983; Petrović, 1983, 1984; Šugman, 1982, 1987, 1995, 1997, 1998, 1998a, 1999, 1999a), vodeći se pritom iskustvima inozemnih istraživanja. U tom razdoblju slijedili su moderne svjetske tokove i prepoznavali važnost društveno relevantnog proučavanja sportskih fenomena, proučavajući ih više kroz širi okvir sociološke struke nego kroz eksplicitno politološki pristup (Kerković, 1983; Žvan, 1983; Štakić, 1986; Petrović i Jasnić, 1986; Marjanović, 1987; Mihajlović, 1987; Buzov, 1989; Buzov i sur., 1988; Marković, 1988; Žugić, 1996, 2000; Koković, 1990, 2000; Doupona Topič i Petković, 2007; Katunarić, 2003; Đorđević, 2006; Vrcan, 1990,

1993, 2002; Lalić, 1993; Lalić i Biti, 2008; Biti, 2008; Perasović i Bartoluci, 2007; Velikonja i sur., ur., 2009).

Na osnovi pregledanih bibliografskih odrednica i podataka o izdavačkoj djelatnosti na području fizičke kulture u spomenutom razdoblju, može se vidjeti da je postotak publikacija s područja društvenih znanosti zapravo veoma mali. S druge strane, radova koji bi se izričito mogli uključiti u okvir političke znanosti gotovo i nema, što je još jedan dokaz o nedostatku takve vrste studija na prostoru bivše Jugoslavije u to vrijeme (Ban, 1985: 224).² Sve nas to navodi na zaključak da su se sve do današnjih dana proučavanjem odnosa sportskih sadržaja i političkog – po konvencionalnim teorijama političke znanosti – bavili veoma rijetki politolozi s prostora nekadašnje Jugoslavije (o takvim pokušajima vidi u prvom redu slovenske autore Lukšič, 2002; Kustec Lipicer, 2005, 2006, 2007, 2009).

Svjesni te činjenice, u preostalom dijelu članka interpretiramo kompleksne i

² Izdavanjem sportske literature u bivšoj su se Jugoslaviji bavili profesionalni izdavači specijalizirani za oblast fizičke kulture te drugi izdavači, organizacije i institucije fizičke kulture (fakulteti i zavodi, sportski savezi, klubovi, sportski informacijsko-dokumentacijski centri (INDOK)). Ističemo beogradski časopis *Fizička kultura* (često citiran izvor i u ovom radu), koji je još za vrijeme bivše Jugoslavije imao politematski profil i bio koncipiran kao jugoslavenski časopis, o čemu svjedoči i sastav autorskog kolektiva (Ban, 1990-1991: 110, vidi i Ban i Viskić-Štalec, 1987). Slovensku sportsku literaturu pretežno je izdavao Sportski centar za tjelesni odgoj (*Šolski center za telesno vzgojo*), koji je od 1985. godine dio fakulteta za tjelesni odgoj u Ljubljani, današnjeg Fakulteta za sport (*Fakulteta za šport*) (Ban, 1987: 156-157).

razrađene pogleda proučavanja političkog u sportu, djelomično (i) na osnovi postojećih znanstvenoistraživačkih radova autora s prostora bivše Jugoslavije. Posebnu pozornost posvećujemo argumentaciji teze o smislu i važnosti proučavanja odnosa politike i sporta kako u svijetu tako i u danas već konsolidiranim demokracijama nastalim raspadom bivše federalne države, što je jedan od ključnih ciljeva ovoga članka. Polazeći od tog cilja, ne upuštamo se u specifičnosti sistemske transformacije, značajke tranzicijskog razdoblja i/ili demokratske konsolidacije u državama nastalim na tlu nekadašnje Jugoslavije (vidi npr. Kasapović, ur., 2001; Fink-Hafner i sur., 2005), ali ne negiramo činjenicu da nam baš ti (politološki iznimno relevantni) elementi mogu pojasniti mnoge nepoznanice vezane uz kontekst proučavanja odnosa politike i sporta.

2.1.1. Sport i politika kao mehanizam borbe za vlast

Navedeni autori predstavljaju dominantnu skupinu koja se bavila proučavanjem sporta i politike. Od svih velikih tema vezanih uz fenomen političkog zajednička točka u studijama te skupine znanstvenika bile su političke ideologije, odnosno prevladavajući skup ideja koje bi trebale predstavljati smjernice djelovanja nekog sustava. Ključna je svrha svih ideologija usmjeravanje društvenog i političkog djelovanja na postizanje idealnog stanja ili barem poželjnih stanja koja bi, prema mišljenju kreatora određene ideologije, trebalo uspostaviti. Jedna od funkcija ideologije odnosi se i na uvjete koji nam omogućuju da postignemo takvo stanje. Sport je, sukladno tome, veoma često tretiran kao način za postizanje temeljnih ideoloških ciljeva određenog društva i/ili vlasti. Zapr-

vo su se prve velike studije unutar društvenih znanosti isprva uglavnom bavile upravo time. U tom je smislu Hoberman (1984) osamdesetih godina 20. stoljeća analizirao ulogu sporta u velikim ideologijama modernog doba: marksizmu, konzervativizmu, liberalizmu, fašizmu, nacizmu, staljinizmu i maoizmu. Autor je elemente političke ideologije u sportu analizirao na temelju simboličke moći sporta, dijalektike između rada i slobodnog vremena, percepcije tijela, političke psihologije i nesportskog temperamenta, amaterizma i nihilizma, rasizma, kulture sporta i purizma.

Desetljeće kasnije Henry (1997/2001) na osnovi poznavanja ideja prevladavajućih političkih ideologija nadograđuje spomenute interpretativne obrasce, odnosno njihov odnos spram sporta. Strukturirao ih je s obzirom na prirodu političke kulture u tim ideologijama, razumijevanje ključnih koncepata djelovanja društva i države, kulturnih vrijednosti i argumenata koji govore u prilog provedbi posebne državne politike prema sportu (Henry, 1997/2001: 48-49). Napominje da s ideološke točke promatranja sporta postoje tri dominantne skupine ideologija, koje u različitim vrstama sportskog angažmana vide različite funkcije: promotor daljnjeg političkog razvoja (laburizam s ciljem maksimizacije mogućnosti apelira na upletanje politike u ona područja sporta koja se, iz ekonomskih razloga, nisu u stanju sama dokazati), akter koji je indiferentan prema toj vrsti uloge (konzervativizam shvaća sport kao veoma važan element promocije društvenih vrijednosti, gdje politika ima sekundarnu ulogu, jer država ima ulogu uspavanog čuvara koji se brine o djelovanju neovisnih sportskih tijela, s time da se na sport gleda kao na korumpiranu djelatnost ako je

na bilo koji način povezan s politikom), pa do ideologija koje poriču bilo kakvu povezanost politike i sporta (marksizam u sportu vidi odraz dominantnih vrijednosti, gdje je u svojoj institucionalizaciji izgubio ideju spontanosti i igre, rezultat čega je njegovo ukidanje kao takvog unutar okvira socijalističkog društva – više o tome, kroz povijesni presjek sportskih događaja, vidi u Tomlinson i Young, 2006; Giulianotti, 2008; Keys, 2003; Merkel, 2008.³

Unutar posljednjeg stajališta, a vezano uz Marxovu ideju izgradnje egalitarnog društva, s pretpostavkom o odumiranju država i stupanju na snagu svjetske zajednice ravnopravnih ljudi (unutar koje neće dolaziti do dokazivanja prednosti jednog političkog sistema u odnosu na drugi), smatralo se da se sport neće koristiti u političke svrhe (Pavić, 1987: 126). Marksizam naime shvaća sport kao prvenstveno neprofesionalnu djelatnost i povijesnu kategoriju, što se može vidjeti u radovima Pavića (1987), Berberovića i Đurića (1986) i Živanovića (1983). Sport je povijesna kategorija zbog toga što nije nastao sam od sebe i što neće nestati sam od sebe. Drukčije rečeno, nastao je na određenom stupnju razvoja materijalnih proizvodnih sna-

ga društva, razvijao se s razvojem proizvodnih snaga društva i na određenom stupnju njihova razvoja će nestati. Materijalne proizvodne snage donijele su, između ostalog, vrhunski sport, razvile ga, ali će ujedno biti i njegov grobar (Pavić, 1987: 127). Gledano iz neomarksističkog kuta, sport je ideološko sredstvo kojim se obmanjuju mase da bi se održala kontrola buržoazije (Giulianotti, 2008: 58-65).

Ovdje je važno napomenuti da (neo)-marksizam daje najpromišljeniji sociološki okvir za analizu statusa sporta kao robe (Giulianotti, 2008; Bairner, 2007). Robni status tijela sportaša može poprimiti ekstremne oblike, pretvarajući sportaše u oglasne *sendvič-table* velikih korporacija (Giulianotti, 2008: 58) koje slijede opći cilj svakog kapitalističkog društva, maksimizaciju profita (Pavić, 1987).⁴

S ideologijom je tijesno povezana i integracija politike, sporta i moći. Među konkretnim primjerima odnosa te vrste možemo izdvojiti antičke sportske svečanosti i proslave, a u kasnijem razdoblju i korištenje sporta za uzdizanje ideologije moći (nacizam, kasnije komunizam, v. Large, 2007; Keys, 2003) putem sudjelovanja u olimpijskome pokretu (Senn, 1999). Osim "klasičnih" tema političke ideologije koje prevladavaju na polju vrhunskog sporta, u zadnje vrijeme neki su se autori odlučili za proučavanje uloge neprofesionalnog, amaterskog odno-

³ U državama "realnog socializma" državno je vlasništvo dominantan oblik vlasništva, pa se država pojavljuje kao glavni financijer bavljenja sportom. Zemlje s etatičkim socijalizmom služe se vrhunskim dostignućima svojih sportaša u propagandi svog sustava, po kojoj je njihov politički sustav najbolji jer, između ostalog, njihovi sportaši postižu najbolje rezultate. Vrhunski su sportaši tako u funkciji te propagande, za svoje sportske rezultate dobivaju titule zaslužnih majstora sporta, što im nakon prestanka bavljenja (vrhunskim) sportom donosi određene privilegije (Pavić, 1987: 123-124).

⁴ Zanimljiv primjer nalazimo u nogometu AFL, gdje je Garry Hocking, kapetan kluba Geelong, u ljeto 1999. godine za opće dobro na tjedan dana promijenio ime u Whiskas, u dogovoru s istoimenom tvrtkom za proizvodnju hrane za mačke, da bi smanjio dug svog kluba od sedam milijuna australskih dolara (Giulianotti, 2008: 58).

sno rekreativnog sporta vezano uz ideološko gledanje na politiku i ulogu države (v. Allison, 2001).

Velik broj politološki relevantnih institucionalnih studija (više o tome u odjeljku 2.1.3) često se usredotočuje na analizu struktura vlasti na nacionalnom i lokalnim nivoima, te na odnos tih struktura spram sportskih organizacija (Houlihan, 1997; Houlihan i Green, 2007), a u nekim slučajevima čak i na njihov odnos spram pojedinih sportova i sportaša (Monnington, 1993; Vrcan, 2002; Grubiša, 2003). Monnington (1993) na osnovi analiza javnih govora nekadašnjeg američkog predsjednika Ronalda Reagana dokazuje da je on, pozivajući se na dostignuća američkih sportaša, pokušavao ustrajati na izgradnji i povezivanju američkog naroda, a ujedno je sakupljao izborne glasove. Nekadašnja predsjednica britanske vlade Margaret Thatcher sport je upotrebljavala kao mehanizam za provedbu socijalne politike. Obama je zajedničko to što su sport upotrebljavali djelomično za osobne interese i interese političkih funkcija, odnosno za ostvarivanje ciljeva svojih političkih stranaکا što, gledajući iz perspektive sportaša, baca ružnu sjenu na njihov rad i dostignuća (Monnington, 1993: 149).⁵

Pregleda li se dostupna literatura o tom pitanju, lako se može zaključiti da u bivšoj Jugoslaviji nije bilo mnogo radova te vrste. Nalazimo ih tek u sociološki orijentiranim studijama autora koji svoja istraživanja temelje na proučava-

nju ponašanja pojedinaca ili različitih društvenih skupina na sportskim manifestacijama, najčešće na nogometnim utakmicama (Petrović i Jasnić, 1986; Buzov, 1989; Buzov i sur., 1988; Marković, 1988; Vrcan, 1990, 1993; Koković, 1990; Lalić, 1993; Lalić i Biti, 2008).

U većini tih studija sport je definiran kao element šireg društvenog sustava koji opet presudno utječe na sport, njegovu suštinu, karakter, organizacijsku strukturu itd. (Koković, 1990: 65). Promjene određenih društvenih odnosa pretpostavka su za svaku promjenu u sportu (*ibid.*: 70; vidi i Koković, 1987). Društvene promjene u zadnja dva desetljeća prošlog stoljeća stvorile su plodno tlo za proučavanje različitih oblika socijalne delinkvencije različitih društvenih skupina, koji su često imali karakter međuetničke mržnje i netrpeljivosti (Petrović i Jasnić, 1986; Lalić, 1993). Nasilje na sportskim događajima u to vrijeme nije bilo relevantno samo u okviru supkulture određenih društvenih skupina, npr. mladih ili skupine huligana (Buzov i sur., 1988), već je bilo važno razumjeti širi kontekst društvenih promjena te u njima tražiti uzroke raspoloženja u društvu i na nogometnim stadionima (Lalić, 1993; Vrcan, 1993).⁶

U rijetkim slučajevima svakodnevne su se prakse uspjele odmaknuti od izrazito ideološki obojenog i još uvijek jednostranog, uskog i u javnosti uglavnom negativno definiranog odnosa između politike i sporta, u kojem središnju ulogu zauzima interes politike koji nadvladava ideju sporta i često je stavlja u pod-

⁵ Na sličan način Vrcan (2002) analizira razloge i kasnije posljedice odluke nekadašnjega hrvatskog predsjednika Franje Tuđmana koji je iskoristio svoju političku moć kako bi promijenio ime nogometnom klubu Dinamo u Croatia, što je utjecalo i na promjene javnog mnijenja o njegovoj političkoj (ne)popularnosti.

⁶ Proučavanje nasilja na sportskim manifestacijama uvjetuje poznavanje raznolikih teoretskih i metodoloških okvira kojima se, s obzirom na cilj našeg članka, ovdje nećemo detaljnije baviti.

činjen položaj. To napose važi za odnos politike prema vrhunskom sportu, na što upozoravaju brojne studije o poštovanju ljudskih prava u sportu i o problemima komercijalizacije, dopinga, korupcije, neprimjerenog ponašanja, slijepih ambicija i slično (David, 2004; Lukšić, 2002; Lalić i Biti, 2008).⁷

Suprotno tome, u primjeru sporta za sve, ta negativna ideološka uloga države u kontekstu preliminarne usmjerenosti na iskorištavanje sporta nema kategorički karakter, nego djeluje kao mehanizam za promicanje širih društvenih vrijednosti, povezanih s kretanjem, zdravljem, obrazovanjem, pa i daljnjim razvojem razumijevanja uloge državljanstva (Isin i Turner, ur., 2003). Sve su te kategorije u povezanosti s amaterskim sportom, gledano iz politološkog kuta, još uvijek izrazito slabo razmotrene.

2.1.2. Sport i politika kao javnointeresno djelovanje vlasti

Predmet proučavanja politike kao djelovanja vlasti povezan je s analizom njezina svakodnevnog djelovanja na nekom konkretnom području. U okviru takvog odnosa između politike i sporta zanimaju nas procesi i sadržaji vezani uz način politički utemeljene regulacije sporta. Kao što smo to prikazali u prvom poglavlju, od kraja 18. stoljeća nadalje vlast pomoću regulacije mijenja određene zakone i pravila, utječe na oblikovanje konsenzusa o tome što je javni interes u sportu i kako ga slijediti (načini državnog financiranja, gradnje sportskih objekata, sankcije za nedozvo-

ljene radnje koje su posljedica bavljenja sportom itd.). Ti aspekti političkog povijesno se razvijaju kao logički nastavak ili nadogradnja prvobitnih, prevladavajućih ideološki determiniranih odnosa borbe za (pre)vlast, što je ujedno i pravilo za ostala područja djelovanja fenomena političkog, te ne važi samo za sport.

Kada neka politička opcija dođe na vlast, automatski dobiva pravo da (su)odlučuje o tome koji će problem s nekog područja i na koji način rješavati, te na koji će se način usvajati i kontrolirati provedba pravno-političkih programa i različitih dokumenata. Kao rezultat toga počeli su se pojavljivati značajni znanstveni radovi usmjereni na proučavanje pojedinih aspekata politike kao javnointeresnog djelovanja i spomenutih pojedinačnih područja sporta i problema vezanih uz njih (v. Koković, 1987).

Sa stanovišta analize zakonskih podloga vezanih uz provedbu politika na određenim, u javnom interesu definiranim sportskim aktivnostima, autori s kraja 90-ih godina 20. stoljeća i početka 21. stoljeća izradili su mnoštvo nacionalnih i međunarodnih komparativnih studija u kojima su pratili različite sadržajne kriterije. U tom pogledu veoma su zanimljive i naročito vrijedne analize Chakera (1999, 2004), koji pojedine oblike odnosa politike i sporta, određene javnim interesom, razmatra u kontekstu znanja o povijesnom razvoju uloge države u sportu, u kontekstu prirode pravnih okvira, sadržajne podjele razumijevanja javnog interesa sporta na određenim sportskim područjima, ključnih javnih problema, u koje se mogu uvrstiti javni odnos spram razumijevanja tjelesne kulture, sporta za sve, nasilja na sportskim manifestacijama, dopinga, sporta za invalide, načina rješavanja sporova, te uloge medija i financiranja sporta itd. (v. i

⁷ O analizi razvoja elitnog sporta i ulozi političkog djelovanja u tome vidi na primjer Houlihan i Green (2007), Houlihan i Green, ur. (2009), Green i Houlihan (2004) i Green (2004).

Houlihan, 2005; Sam, 2003, 2005). Velik se broj studija usredotočio na razmatranje pravnih podloga te na djelovanje sportskih politika na određenim područjima. Osim na nacionalnoj razini⁸ takav je tip studija sve više prepoznatljiv i u slučaju djelovanja međunarodnih, odnosno nadnacionalnih struktura vlasti (Parrish, 2003; Siekmann i Soek, ur., 2005, 2007; Gardiner i Siekmann, 2009), o čemu ćemo više govoriti u poglavlju koje slijedi.

Brojne studije razmatraju stupanj relevantnosti miješanja politike u sport na

pojednim (pod)područjima sporta, dok se druge temelje na analizi javnointeresne određenosti sporta temeljem djelovanja specifičnih politika koje država uspostavlja u području sporta, od sporta za sve preko vrhunskog sporta pa do analize načina na koji država planira, financira, menadžira i vrednuje svoje djelovanje u pojedinim područjima (Hylton i Branham, 2007; Robinson, 2003). Ti su radovi sustavan prikaz sportske politike u pojedinim područjima, u koje se uključuje i javni interes, iskazan na primjeru sporta za sve, spram sporta u zajednici, školskog sporta i obrazovanja, sporta i zdravlja, vježbanja u sportu, te različitih mehanizama praćenja provedbe i evaluacije djelovanja na nabrojenim područjima. Na navedenom primjeru pojedinačnog proučavanja državno podržavanog sporta Thomas i Smith (2009) prikazuju pregled javnih politika na području sporta za invalide na razini lokalne vlasti, s posebnim naglaskom na odnosu spram obrazovnog sustava. Nadalje, unutar istog konteksta postoji mnoštvo analiza koje se usmjeravaju na jedan izabrani problem u sferi sporta, npr. na politiku dopinga u sportu – koji se razumijevaju sa stanovišta politike kao sredstva rješavanja nastalog problema (Houlihan, 2003a; Kustec Lipicer, 2007; Ungerleider, 2001). Slična konstatacija vrijedi i u slučaju analize politika protiv nasilja na sportskim događajima (Vrcan, 1990, 1993; Bodin i sur., 2005; Lalić, 1993; Lalić i Biti, 2008). Na taj se način proučavanje sporta širi izvan polja sportske politike i postaje neka vrsta “međusektorskog” problema. Naime ulazi u područje drugih javnih politika, primjerice, obrazovanja, socijalne skrbi i zdravstva (Horine i Stotlar, 2003; Collins i Key, 2003; Coalter, 2008; Waddington, 2000; Enjolras i Waldahl, 2007). Posebno

⁸ Glavni predmet analize takvog načina razumijevanja politike su usvojeni zakoni o sportu kojima države formiraju posebnu organizacijsku strukturu za sadržaje javnog interesa u sportu. U tim procesima bivša Jugoslavija nije bila iznimka. Krajem 60-ih godina vlast je usvojila prve krovne dokumente i uspostavila prve institucije na području tjelesne kulture koje je u svjetlu širih sistemskih promjena u 70-ima preoblikovala (1973. i 1979. godine, vidi i Ivanović, 1980). Na tim su temeljima države sljednice nakon raspada izgradile svoju politiku sporta: Hrvatska sa Zakonom o športu iz 1992. godine (*Narodne novine*, br. 60/92, 25/93, 11/94, 77/95, 111/97, 13/98, 24/01, 71/06); Srbija sa Zakonom o fizičkoj kulturi iz 1990. (*Službeni glasnik SRS*, br. 5/90, vidi i Ban, 1990-1991, 1991, 1992) i Zakonom o sportu Republike Srbije iz 1996. (*Službeni glasnik RS*, br. 52/96); Makedonija sa Zakonom o sportu (Законот за спортот) iz 1996. (*Službeni vestnik na RM*, br. 7/96, 51/99, 29/02, 66/04); Crna Gora sa Zakonom o sportu iz 1994. (*Službeni glasnik CG*, br. 14/94); Bosna i Hercegovina sa Zakonom o fizičkoj kulturi (*Službeni glasnik SR BiH*, br. 24/91) i Zakonom o sportu iz 2008. (*Službeni glasnik BiH*, br. 27/08); i Slovenija sa Zakonom o sportu (Zspo) iz 1998. (*Uradni list RS*, br. 22/1998) te Nacionalnim programom sporta (NPŠ) iz 2000. godine (*Uradni list RS*, št. 24/2000, vidi i Kustec Lipicer, 2006).

je mjesto unutar spomenutog okvira do- dijeljeno analizi tzv. politike slobodnog vremena, u koju se isprva osim sporta u pravilu smještala i kulturna politika (Henry, 1997/2001; Torkildsen, 2005), a u posljednje vrijeme i turizam (Weed i Bull, 2004; Bartoluci i Čalvek, ur., 2006).

Kao što se moglo vidjeti iz sadržaja ovog poglavlja, u državama nastalim na prostoru bivše Jugoslavije znanstvenici su se ozbiljnije počeli baviti odnosom sporta i politike kao javnointeresnog djelovanja vlasti tek posljednjih nekoliko desetljeća. Prvi pregledni radovi, za koje bi se moglo reći da makar donekle skreću pozornost na važnost proučavanja odnosa politike i sporta te na manjak takvih analiza u odnosu na druge znanstvene discipline, u Jugoslaviji se, kao i drugdje u svijetu, pojavljuju 80-ih godina prošlog stoljeća (Šugman, 1982; Korković, 1987).

2.1.3. Sport i politika kao institucionalna struktura

U institucionalnom pristupu politici središnji su predmet razmatranja pojedine institucije i njihove nadležnosti, uloge, funkcije, te odnosi što ih institucije međusobno uspostavljaju. Institucionalni aspekt politike u sportu vidljiv je u djelovanju pojedinih institucija nadležnih za sport koje se pojavljuju u funkciji sportske vlasti – na nivou struktura države ili na nivou pojedinih sportskih organizacija. Osim institucionalnih analiza koje su ograničene na nacionalni teritorij, za takvu vrstu studija od posebnog su značaja i analize djelovanja institucija na međunarodnom, odnosno nadnacionalnim nivou, a u nekim slučajevima i na razini lokalnog političkog djelovanja.

U najširem smislu na ovom bi se mjestu mogao izdvojiti utjecaj sporta na

socijalni kapital, odnosno na mreže veza koje – radi boljeg i lakšeg ispunjavanja postavljenih ciljeva – formiraju pojedinci ili određene sportske organizacije, pa i same strukture vlasti (Nicholson i Hoye, ur., 2008; Siekmann i Soek, ur., 1998/2001; Sam, 2005; Sam i Jackson, 2004; Piggini i sur., 2009). Postoje i mnoge institucionalne studije koje su plod proučavanja jedne institucije na području sporta. To su u pravilu studije središnjih međunarodnih sportskih struktura i organizacija, kao što je npr. Međunarodni olimpijski odbor kao vrhovna struktura vlasti (Chappelet i Kubler-Mabbott, 2008), ili studije određenih međunarodnih sportskih organizacija (Sugden i Tomlinson, 1998), te analize djelovanja struktura vlasti koje su u određenoj državi nadležne za sport (Darby, 2002; tematski broj revije *Transitions*, 2005; Cha, 2008; Sam, 2003, 2005; Green, 2004; Green i Houlihan, 2004; Enjolras i Waldahal, 2007; Bergsgard i Rommetvedt, 2006; Kustec Lipicer, 2006).

Premda je institucionalni oblik proučavanja politike i sporta često usredotočen na vrhunski sport, poseban segment analiza, koji prvenstveno zanima djelovanje određenih sportskih institucija na lokalnom nivou ili u okviru zadovoljavanja određene vrste javnog interesa u sportu, pomiče se od proučavanja aspekata vrhunskog sporta k drugim potpodručjima. U tom je kontekstu zanimljiva studija povijesnog razvoja i uloge sporta u razvoju provincijskih krajeva, te brojne analize utjecaja sporta na lokalni, pa i međunarodni nivo (Collins i sur., 2005).

Kada govorimo o institucionalnom proučavanju politike i sporta dominantne su upravo međunarodne analize spomenutog odnosa. Središnji je predmet tih analiza uloga koju država kroz sport preuzima u međunarodnom okruženju,

gdje je uloga sporta analizirana s različitih točaka gledišta, od pitanja međunarodne pomoći za razvoj do međunarodne ekonomije, diplomacije i jednakosti spolova (Levermore i Budd, 2003; Merkel, 2008).

Jedan od danas ključnih sadržaja (koji je ujedno i tijesno povezan sa sadržajem politike kao borbe za vlast) jest proučavanje međunarodne uloge sporta kao oruđa koje države upotrebljavaju u međunarodnim odnosima kao odraz vitalnosti nacije (Riordan i Krüger, 1999). Međutim treba priznati da se više puta došlo i do suprotnih nalaza, odnosno ustanovilo se da sport upotrebljava politiku kao oruđe za kreiranje svoje međunarodne uloge (Keys, 2006). Houlihan (1994) u tom smislu analizira razvoj i stupanj važnosti međunarodnih sportskih događaja, od Olimpijskih igara do igara Commonwealtha i Svjetskog prvenstva u nogometu. Ti su događaji na simboličkoj razini postali općenito najvažniji svjetski događaji (ne samo u kontekstu sporta), koji državama pobjednicama donose veliku dozu simboličke moći. Posljedica takve percepcije spomenutih događaja bila je formulacija ne samo jakih struktura vlasti unutar sportskih organizacija nego i progresivnost već spomenutog sve većeg interesa države za te događaje, što je opet vidljivo u povećanoj financijskoj podršci zemalja koje sudjeluju na tim događajima, te u formulaciji posebnih politika, koje kroz ideju opravdanu u svjetlu javnog interesa dominiraju pretežno na području vrhunskog sporta (De Boscher i sur., 2008).

Takav stav prema ulozi sporta objašnjava postojanje racionalne i na širokom javnom interesu utemeljene podjele u pozornosti države spram vrhunskog natjecateljskog sporta i rekreacijskog

sporta ili sporta za sve skupine građana. Bergsgard i sur. (2007) međunarodnom komparativnom institucionalnom analizom amaterskog sporta, vrhunskog sporta i programa sporta za sve dolaze do spoznaje da takvo stanje omogućavaju sadržajno oskudni kriteriji vezani uz pitanje stvarnog javnog interesa u sportu i s njime povezanim legitimnim nadležnostima politike da djeluje u polju sporta (i obrnuto). Budući da ne postoje sustavni i objektivni pokazatelji, različite institucije dolaze u priliku da prilagode javne interese sporta – pri čemu je najvažnije da su ti interesi vidljivi u mogućnosti državnog sufinanciranja sporta – svojim osobnim interesima, odnosno potrebama.

Ni u okviru ove kategorije odnosa sporta i politike kao institucionalne strukture na prostoru bivše Jugoslavije ne nalazimo politološki relevantne studije. Djelomice bi se u taj okvir mogla uvrstiti studija iz 1993. godine (Šugman, Žvan i Bergant, 1993) koja se bavi proučavanjem stanja i odnosa između vladinih organa zaduženih za sport i nevladinih organizacija europskih država. Razlog za nedostatak (u prvom redu empirijskih) studija s tog područja trebalo bi prvenstveno tražiti u često pogrešnom, negacijskom odnosu znanstvenika spram činjenice da su političke strukture u sportu već prisutne i da je zbog toga potrebno proučavati njihov utjecaj (Koković, 1987).

3. Priroda povezanosti politike i sporta: pokušaj politološke tipologizacije međusobnih odnosa

Pregled proučavanja odnosa politike i sporta koji smo prethodno dali neosporno govori o znanstveno relevantnoj povezanosti dvaju pojmova, koja se sustavno analizira već više od pola stoljeća.

Jednako tako moglo se vidjeti da u tim analizama znanstvenici s prostora bivše Jugoslavije – polazeći od socijalističke tradicije razumijevanja države i njezine sveobuhvatne uloge u društvenom životu – nipošto nisu negirali važnost proučavanja odnosa politike i sporta, o čemu nam svjedoče brojni navedeni radovi. Tradicija proučavanja tih odnosa održala se i nakon proglašenja neovisnosti bivših federalnih jedinica, odnosno nakon uspostave demokratskih političkih sustava, premda se čini da, u usporedbi sa svjetskim znanstvenim trendovima, politološki intonirani aspekti analize politike i sporta, usporede li se s kineziološkim i sociološkim pristupima, još uvijek poprilično zaostaju. To se da vidjeti iz pregleda postojeće literature o temi politike i sporta, koju u pravilu pišu znanstvenici koji ne dolaze iz političke znanosti, pa se definiranje znanstveno relevantnog razumijevanja politike i političkog često shvaća odveć općenito i apstraktno. Posljedica su nedovoljno razrađene i teorijski nedovoljno utemeljene studije odnosa politike i sporta, koje u pravilu ne uključuju temeljne politološke dimenzije proučavanja tih odnosa,⁹ kao što su interesi i motivi za intervenciju struktura vlasti (Bergsgard i Rommetvedt, 2006; Kustec Lipicer, 2005, 2007). Veoma se često u proučavanju tih odnosa koriste izrazi nastali unutar znanstvene grane javnih politika, poput izraza zagovaranje politika (*policy advocacy*) (Parrish, 2003; Houlihan, 2005; Green i Houlihan, 2004), pa čak i teorije tzv. modela “kante za smeće” (*garbage-can model*) i *policy-prozora* (García, 2007; King, 2009). Takve vrste spoznaje predstavljaju

⁹ O tome više vidi u radovima nastalim u okviru teorija i koncepata *policy*-mreža. V. Marsh i Rhodes, 1992; Van Waarden, 1992; Daugbjerg, 1998; Enjolras i Waldahl, 2007.

ju važan motivacijski faktor i priliku za politološki relevantna proučavanja odnosa politike i sporta u budućnosti. U tu svrhu u nastavku ovog poglavlja nudimo neku vrstu alternativnog interpretativnog okvira koji bi mogao biti polazište u proučavanju odnosa politike i sporta.

Već na osnovi uvodnog poglavlja, u kojem smo nabrojili potencijalne veze politike, odnosno fenomena političkog i sporta, da se zaključiti da veze između sporta i politike/političkog nisu samo neka vrsta jednoznačne, puke realnosti, nego su po svom sadržaju veoma različite i mogu imati različite vrste pojavnih oblika. To nas vodi do zaključka da su razlozi politike da kroči u svijet sporta ili obrnuto, interesi sporta da kroči u svijet politike, po svom sadržaju potencijalno različiti.¹⁰ Razloge takvim razlikama svakako treba tražiti u faktorima motivacije i interesima zbog kojih politika intervenira u sport ili obrnuto. Nadalje, potrebno je uzeti u obzir da se te intervencije kreću po kontinuumu od obostrano prihvatljivog do neprihvatljivog, te da je inicijativa za intervenciju ponekad ponuđena od strane politike, a ponekad od strane sporta (Koković, 1987). Imajući na umu ponuđena objašnjenja, u ovom poglavlju najprije povezujemo oba aspekta proučavanja fenomena po-

¹⁰ Pritom moramo naglasiti kako smo svjesni činjenice da u vezi s nekim izabranim primjerima iz prvog poglavlja postoji opravdana sumnja u to je li zaista objektivno moguće potvrditi povezanost sportskih događaja s političkim motivima. Kao opravdanje svjesnog izbora usprkos navedenim ograničenjima dodatno naglašavamo cilj ovog članka da prikazane, što raznovrsnije primjere iz prakse upotrijebimo kao konkretne primjere prepletanja politike i sporta. U nastavku te primjere pokušavamo postaviti u različite grupe njihovih odnosa.

litike i sporta s postojećim znanstveno-istraživačkim rezultatima, dajući na taj način jedan od mogućih, veoma jednostavan tipološki pogled na tri temeljne vrste tih odnosa.

Idealtipski možemo razlikovati tri moguće skupine dominantnih odnosa između politike i sporta:

1) **suradnju**, koja je uglavnom odraz pozitivne obostrane poželjnosti ili makar slaganja oko uspostave odnosa između politike i sporta. Sa stanovišta političkog djelovanja takav se tip odnosa može uočiti isticanjem ciljeva postizanja zajedničkih interesa, javnog dobra, kojima se na jednak način tretiraju različite vrste i područja sporta, podržavajući ih u njihovu daljnjem razvoju i praćenju opće društvene koristi. S druge strane, takvo je stajalište prihvatljivo za sport, koji od svega toga očekuje poboljšanje uvjeta za svoje buduće funkcioniranje. Opisanoj vrsti odnosa najbliže je javnointeresno djelovanje politike na polju sporta, koje je usmjereno na proučavanje različitih (pod)područja sporta kao javnog interesa. Taj tip odnosa odlikuje otvorenost u težnji za povezivanjem s drugim područjima kao što su zdravlje, socijalna pitanja, obrazovanje;

2) **nezanimanje**, koje se očituje u nekoj vrsti indiferentnosti i očiglednosti objiju strana o postojanju njihovih međusobnih odnosa. Dakako, daleko od toga da ti odnosi nisu važni. Oni predstavljaju podršku, odnosno neke vrste veze koja omogućava nesmetano svakodnevno djelovanje i sporta i politike. O pitanju postojanja tih odnosa gotovo da i nema dvojbe, pa tako o njemu previše ne razmišljaju niti sport niti politika. Općenito je ta vrsta odnosa vidljiva u institucionalnom djelovanju politike u sportu – političke institucije predstavljaju most koji omogućuje provedbu sportske poli-

tike, a ujedno i adresu na koju se sport poziva, tražeći političku podršku. Te institucije mogu imati veoma važnu ulogu u smislu fibroznog tkiva, kao mehanizma za realizaciju javnointeresnog djelovanja sporta, iako to često zna prerasti u političku borbu za vlast. Premda obje strane tu vrstu odnosa shvaćaju kao posve očiglednu, često se događa, naročito u slučaju vrhunskog sporta, da politika i sport taj odnos ne razumiju jednako. To ima za posljednicu uzajamni monitoring u djelovanju objiju strana, kako politike tako i sporta;

3) **konflikt**, koji je, sudeći po do sada izvedenim analizama, najčešći tip odnosa. Za njega je karakteristično da obje strane slijede različite motive djelovanja. U nekim slučajevima različitost se može pokazati pozitivnom za kasniji prosperitet objiju strana, pa tako možemo govoriti i o pojavi konstruktivnog tipa konflikta. Međutim mnogo se češće u slučaju konfliktnog tipa odnosa politike i sporta na jednoj strani pojavljuju prilagođeni motivi i interesi, koji su suprotni interesima i potrebama druge skupine. U najgorem slučaju ti se suprotni interesi izigravaju, iskorištavaju ili negiraju djelovanje druge strane. Obično se opisanim svojstvima najviše približavaju prakse djelovanja politike kao borbe za vlast na polju vrhunskog sporta, u primjeru drugih oblika djelovanja na području sporta pa za političko-ideološke ciljeve.

Zbog neprekidnog razvoja, novonastalih odnosa te povezanosti politike i sporta naznačenu tipologizaciju potrebno je shvatiti kao "živu", odnosno otvorenu formu koju je po potrebi moguće dopuniti. Ona usto mora biti otvorena za nove vrste različitih faktora utjecaja ili nove vrste odnosa, ako i kada se ti odnosi pokažu relevantnima. U odnosima politike i sporta moguće je prepoznati

Tablica 1. Vrste politološki relevantnih odnosa između politike i sporta

Svojstvo/priroda političkog i sporta	Interes svakodnevne vlasti za uključivanje na područje sporta	Interes sporta za uključivanje politike	Oblik međusobnog uključivanja	Vrsta odnosa
Politika kao borba za vlast				
a) vrhunski natjecateljski sport	velik	u pravilu ga nema	političko-centrični	KONFLIKT
b) rekreativni sport za sve	postoji	u pravilu ga nema	političko-centrični	
Politika kao institucionalna struktura vlasti				
a) vrhunski natjecateljski sport	postoji	postoji	obostrano prisutno	NEZANIMANJE
b) rekreativni sport za sve	postoji	postoji	obostrano prisutno	
Politika kao javnointeresno djelovanje vlasti				
a) vrhunski natjecateljski sport	velik, ukoliko je dio javnog interesa	velik	sportsko-centrični	SURADNJA
b) rekreativni sport za sve	umjereno velik	umjereno velik	obostrano prisutno	

nekoliko takvih inovacija i stoga na kraju članka otvaramo nekoliko mogućih znanstvenoistraživačkih teza o proučavanju politike i sporta u budućnosti. One su više nego očigledne, ali im dosad u članku nismo posvetili dovoljnu pažnju.

4. Vizija sporta i politike kroz prizmu budućeg politološkog istraživanja

Sport i politika te njihova međusobna povezanost neosporive su činjenice. Te su povezanosti svjesni svi koji makar i površno vode računa o društvenim fenomenima. Znatno je slabije određena i manje istražena analiza odnosa sporta i politike koja bi bila zasnovana na akademskim temeljima. To se osobito odnosi na politološki relevantne analize s prostora bivše Jugoslavije. Kada se govori o (ne)potrebi akademskog proučavanja odnosa politike i sporta, dolazimo

do spoznaje da su ti odnosi, gledano iz različitih kutova, od ključnog značaja i da su kao taki prepoznati u većini znanstvenoistraživačkih krugova u svijetu. U slučaju znanstvenika s prostora bivše Jugoslavije debate i analize o odnosima politike i sporta odvijale su se prvenstveno u okviru kineziološke ili sociološke znanosti te mnogo rjeđe unutar okvira politologije kao temeljne znanosti koja se bavi proučavanjem politike i političkog. Na osnovi pregleda dosadašnjih radova koje, općenito gledajući, odlikuje metodološka raznolikost, da se zaključiti da je većini tih analiza svojstven deskriptivan način opisivanja parcijalnih fenomena. Smisao poziva na proučavanje materije o kojoj se govori u članku tim je značajniji jer je riječ o brojnim transformacijama u posljednjih dvadeset godina koje su plod društvenog preobražaja što ga je donio val demokratizacije (Huntington,

1991); to je već dovelo do stanovite konsolidacije novih društvenih struktura. Te promjene predstavljaju važan element za razumijevanje važnosti i potrebe za proučavanjem odnosa politike i sporta.

Cilj ovog članka, dakako, nije otkrivanje zašto je tome tako (premda bi i to moglo biti vrlo zanimljivo), nego "samo" pokušaj da se opiše i na osnovi toga razumije trenutačno stanje opsega problema na tom području, iz jednostavnog razloga što to do sada nije učinjeno na politološki sustavan način. U članku smo pokušali osmisлити predmet znanstvenog istraživanja, u kojem će spomenuti odnosi izazvati u prvom redu politološku struku da se u budućnosti s više elana (vidi prijedlog politološki relevantne tipologizacije odnosa između politike i sporta iz prethodnog poglavlja) prihvatiti proučavanja opisanih odnosa. Poznavanje odnosa neke (javne) politike u odnosu na sport u određenoj državi potencijalno je jedan od indikatora njezine demokratske zrelosti. Tamo gdje su vidljivi elementi jednostranog odnosa, primjerice, iskorištavanja sporta (u prvom redu vrhunskog) u interesu političke borbe za vlast, tamo je opća slika demokracije neosporno drukčija nego u slučajevima gdje je političko djelovanje usmjereno k javnom interesu i različitim skupinama građana, koji se bave sportom iz posve različitih motiva.

U vezi s tim valja napomenuti da bi bilo vrlo važno napraviti politološki relevantnu međunarodnu komparativnu studiju i analizirati prakse djelovanja pojedinih elemenata na relaciji sport-politika u starim i novim demokracijama, s namjerom evaluacije uloge i utjecaja iskustava iz prošlosti na današnje djelovanje struktura vlasti. Nadalje, sport se praktično od svog nastanka temelji na ideji globalnog povezivanja, u okvi-

ru čega bi se, gledano iz kuta političke znanosti, moglo istražiti i pitanje sportske globalizacije kroz prizmu politike i upravljanja (*governance*), institucionalne analize globalnih sportskih struktura vlasti i njihove relacije spram (sub)nacionalnih sportskih struktura. Sa sigurnošću bismo mogli pretpostaviti da taj utjecaj postoji i da je – u kontekstu povezanosti sa sveprisutnom globalnom idejom sporta (o tome npr. u djelima Allisona (2006), Giulianottija i Robertsona (2007), Giulianottia (2008) i Houlihana (2010)) – potencijalno velik i poželjan. Ali to nije tako očito, jer globalizacija političkog djelovanja sa sobom nosi mnogo novih i do sada neprovjerenih izazova. Kakvu će ulogu u odnosu spram sporta imati na novo uspostavljene globalne vlasti koje nastaju izvan granica nacionalnih država? Što će se dogoditi s postojećim državnim strukturama? Koje će nadležnosti dobiti nove nadnacionalne strukture vlasti, kakvu će ulogu imati i kako će utjecati na pitanja povezana sa sportom? Hoće li doći do promjene interesa, motiva i načina svakodnevnog djelovanja i razumijevanja javnog interesa globalnih struktura vlasti u sportu? Kako će različiti stupnjevi razvijenosti demokracije u nekadašnjim socijalističkim sistemima utjecati na sve što je prethodno navedeno?

Ukratko, nadamo se da je članak uspio ukazati na činjenicu da je za potpuno proučavanje sportske znanosti, u svjetlu najšire predstavljene definicije sporta (Mataja, 1984), potreban i element politološkog znanja. Ono naime uz razumijevanje različitih tipova i stupnjeva razvoja demokratskog društva u sport unosi ne samo relevantne teoretske temelje nego i mnogo novih inovativnih sadržaja važnih za proučavanje odnosa politike i sporta, i obrnuto.

LITERATURA

- Allison, L. (2001) *Amateurism in Sport: An Analysis and Defence (Sport in the Global Society)*. London: Frank Cass.
- Allison, L. (2006) *The Global Politics of Sport (Sport in the Global Society)*. Abingdon, UK: Routledge.
- Ban, D. (1982) Oblici, sredstva i metode informisanja i propagande u sportskoj rekreaciji. *Fizička kultura* 36 (5), 448-453.
- Ban, D. (1984) Propagandne akcije u fizičkoj kulturi. *Fizička kultura* 38 (4), 286-289.
- Ban, D. (1985) Informacijski tok u sportskoj literaturi (II deo). *Fizička kultura* 39 (4), 218-225.
- Ban, D. (1987) Sportske knjige osamdesetih. *Fizička kultura* 41 (5), 156-162.
- Ban, D. (1990-1991) Časopis fizička kultura 1947-1989 – faktografija. *Fizička kultura* 44-45 (3), 110-114.
- Ban, D. (1990-1991a) Koliko se čuje glas stručnjaka. *Fizička kultura* 44-45 (4), 303.
- Ban, D. (1990-1991b) Sedam tehnoloških kondicija za reorganizaciju fizičke kulture u Srbiji. *Fizička kultura* 44-45 (1-2), 4-8.
- Ban, D. (1991) *Tela za sport evropskog saveta*. Beograd: JZFKMS.
- Ban, D. (1992) Državne ingerencije u potencijalnom sistemu fizičke kulture 1. *Fizička kultura* 46 (4), 278-280.
- Ban, D., Viskić-Štalec, N. (1987) Struktura sportske periodike. *Fizička kultura* 41 (5), 319-326.
- Bairner, A. (2007) Back to Basics: Class, Social Theory, and Politics. *Sociology of Sport Journal* 24 (1), 20-36.
- Bartoluci, M., Čalvek, N., ur. (2006) *Turizam i sport*. Zagreb: Školska knjiga.
- Berberović, Lj., Đurić, D. (1986) Marksiistički pristup analizi pojma "Fizička kultura". *Fizička kultura* 40 (3), 183-186.
- Bergsgard, N. A., Rommetvedt, H. (2006) Sport and Politics: The Case of Norway. *International Review for the Sociology of Sport* 41 (1), 7-29.
- Bergsgard, N. A., Houlihan, B., Mangset, P., Nodland, S. I., Rommetvedt, H. (2007) *Sport policy: a comparative analysis of stability and change*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Bibič, A., ur. (1997) *Kaj je politika?: kompendij sodobnih teorij politike*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Biti, O. (2008) The local and global in contemporary sport. *Nar. umjetn.* 45 (1), 183-197.
- Bodin, D., Robène, L., Héas, S. (2005) *Sport and Violence in Europe*. Council of Europe.
- Buzov, Ž. (1989) Neka socijalno-psihološka obilježja grupe ekstremnih sportskih navijača u Zagrebu. *Revija za sociologiju* 20 (1-2), 221-227.
- Buzov, Ž., I. Magdalenić, B. Perasić i F. Radin (1988) Socijalni i psihološki aspekti nasilničkog ponašanja sportske publike. *Pitanja* 18 (5-6), 5-54.
- Cha, D. V. (2008) *Beyond the Final Score: The Politics of Sport in Asia*. New York [etc.]: Columbia University Press.
- Chaker, A. N. (1999) *Study on National Sports Legislation in Europe*. Council of Europe.
- Chaker, A. N. (2004) *Good Governance in Sport: A European Survey*. Council of Europe.
- Chappelet, J.-L. i Kübler-Mabbott, B. (2008) *International Olympic Com-*

- mittee and the Olympic System (IOC): The Governance of World Sport (Global Institutions)*. London, New York: Routledge.
- Coakley, J., ur. (2007) *Sports in Society: Issues and Controversies, Ninth Edition*. Boston, Mass.: McGraw-Hill Humanities.
- Coakley, J., Dunning, E., ur. (2003) *Handbook of Sports Studies*. London: Sage.
- Coalter, F. (2008) *Sport: A Wider Social Role?: Who's Keeping the Score?* New York: Routledge.
- Collins, M., Key, T. (2003) *Sport and Social Exclusion*. London, New York: Routledge.
- Collins, T., Martin, J., Lile, E. (2005) *The Encyclopedia of Traditional British Rural Sports*. New York: Routledge.
- Darby, P. (2002) *Africa, Football and FIFA: Politics, Colonialism and Resistance*. New York: Routledge.
- Daugbjerg, C. (1998) *Policy Networks under Pressure*. Aldershot, Brookfield, Singapore, Sydney: Ashgate.
- David, P. (2004) *Human Rights in Youth Sport (Ethics and Sport)*. New York: Routledge.
- De Bosscher, V., Bingham, J., Shibli, S., Von Bottenburg, M., De Knop, P. (2008) *The Global Sporting Arms Race: An International Comparative Study on Sports Policy Factors Leading to International Sporting Success*. Oxford: Meyer & Meyer Fachverlag und Buchhandel GmbH.
- Doupona Topič, M., Petković, K. (2007) *Šport in družba: sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Đorđević, I. (2006) Sport i nacionalni identitet. Fudbalska priča "nepostojeće nacije". *Antropologija* 1 (2), 22-34.
- Enjolras, B., Waldahl, R. H. (2007) Policy-Making in Sport: The Norwegian Case. *International Review for the Sociology of Sport* 42 (2), 201-217.
- Fink Hafner, D., ur. (2007) *Uvod v analizo politik: teorije, koncepti in načela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink-Hafner, D., D. Lajh i A. Krašovec (2005) *Politika na območju nekdanje Jugoslavije*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Gardiner, P., Siekmann, R. (2009) *EU, Sport, Law and Policy: Regulation, Re-regulation and Representation*. Netherlands: Asser Press.
- García, B. (2007) From regulation to governance and representation: agenda-setting and the EU's involvement in sport, <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/eslj/issues/volume5/number1/garcia/garcia.pdf> (9. 2. 2010).
- Girginov, V. (2004) Totalitarian Sport: Towards an Understanding of its Logic, Practice and Legacy. *Totalitarian Movements and Political Religions* 5 (1), 25-58.
- Giulianotti, R. (2008) *Sport, kritička sociologija*: Beograd: Clio.
- Giulianotti, R., Robertson, R. (2007) *Globalization and Sport*. London: Wiley-Blackwell.
- Green, M. (2004) Power, Policy, and Political Priorities: Elite Sport Development in Canada and the United Kingdom. *Sociology of Sport Journal* 21 (4), 376-397.
- Green, M., Houlihan, B. (2004) Advocacy Coalitions and Elite Sport Policy Change in Canada and the United Kingdom. *International Review for the Sociology of Sport* 39 (4), 387-405.
- Grubiša, D. (2003) Le water-polo ou la guerre par d'autres moyens. *Courrier International* No. 660.

- Guttman, A. (2003) Sports, Politics and the Engaged Historian. *Journal of Contemporary History* 38 (3), 363-375.
- Henry, I. P. (1997/2001) *The Politics of Leisure Policy (Public Policy and Politics)*. Houndmills [etc.]: Palgrave Macmillan.
- Heywood, A. (1999) *Political Theory. An Introduction*. Second Edition. Basingstoke, New York: Palgrave, Houndmills.
- Hill, J. (2003) Introduction: Sports and Politics. *Journal of Contemporary History* 38 (3), 355-361.
- Hoberman, M. J. (1984) *Sport and Political Ideology*. Austin: University of Texas Press.
- Horine, L., Stotlar, D. (2003) *Administration of Physical Education and Sport Programs with PowerWeb Bind-in Passcard*. New York [etc.]: McGraw-Hill.
- Houlihan, B. (1986) *Politics of Local Government – Topics in British Politics*. Essex, England: Longman Group United Kingdom.
- Houlihan, B. (1991) *The Government and Politics of Sport*. London: Routledge.
- Houlihan, B. (1994) *Sport and International Politics*. New York: Harvester Wheatsheaf.
- Houlihan, B. (1997) *Sport, Policy and Politics: A Comparative Analysis*. London, New York: Routledge.
- Houlihan, B. (2002) *Politics and Sport*, u: J. Coakley, E. Dunning, ur., *Handbook of sports studies*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage, 213-228.
- Houlihan, B., ur. (2003) *Sport and Society*. London, New York: Routledge.
- Houlihan, B. (2003a) *Dying to Win: Doping in Sport and the Development of Anti-doping Policy*. London, New York: Routledge.
- Houlihan, B. (2005) Public Sector Sport Policy: Developing a Framework for Analysis. *International Review for the Sociology of Sport* 40 (2), 163-187.
- Houlihan, B. (2010) Sport and globalisation, u: D. Karen, R. E. Washington, ur., *The sport and society reader*. London, New York: Routledge, str. 292-305.
- Houlihan, B., White, A. (2002) *The Politics of Sport Development*. London, New York: Routledge.
- Houlihan, B., Green, M. (2007) *Comparative Elite Sport Development: systems, structures and public policy*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Houlihan, B., Green, M. (2009) *Elite Sport Development: Policy Learning and Political Priorities*. London, New York: Routledge, cop. 2005.
- Howlett, M., Ramesh, M. i Perl, A. (2009) *Studying Public Policy: Policy Cycles and Policy Subsystems*. Oxford: Oxford University Press.
- Huntington, S. P. (1991) *The third wave: democratization in the late twentieth century*. Norman, London: University of Oklahoma Press.
- Hylton, K., Branham, P. (2007) *Sports Development, 2nd edition: Policy, Process and Practice*, New York: Routledge.
- Ilić, M. (1986) Sve više političara a manje politike. *Fizička kultura* 40 (4), 241-242.
- Ilić, M., Ban, D. (1983) Ipak se okreće. *Fizička kultura* 37 (3), 93-94.
- Inis, E. F., Turner, S. B., ur. (2003) *Handbook of Citizenship Studies*. London: Sage.
- Ivanović, S. (1980) Usvojen zakon o fizičkoj kulturi. *Fizička kultura* 34 (3), 5-7.

- James, C. L. R. (1983) *Beyond a Boundary*. New York: Pantheon.
- Karen, D., Washington, R. E., ur. (2010) *The sport and society reader*. London, New York: Routledge.
- Kasapović, M. ur. (2001) *Hrvatska politika 1990. – 2000.: izbori, stranke i parlament u Hrvatskoj*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
- Katunarić, V. (2003) *Sporna zajednica. Nove teorije o naciji i nacionalizmu*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Kerković, A. (1983) Neki sociološki aspekti nasilja u sportu. *Fizička kultura* 37 (5), 349-351.
- Keys, B. (2003) Soviet Sport and Transnational Mass Culture in the 1930s. *Journal of Contemporary History* 38 (3), 413-434.
- Keys, B. (2006) *Globalizing Sport: National Rivalry and International Community in the 1930s*. Cambridge: Harvard University Press.
- King, N. (2009) *Sport policy and governance: local perspectives*. Jordan Hill, Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Koković, D. (1987) Sociologija sporta – razvoj i područja proučavanja. *Gledišta* 28 (5-6), 5-26.
- Koković, D. (1990) *Doba nasilja i sport*. Novi Sad: OKO: Sport's World.
- Koković, D. (2000) *Sociologija sporta*. Beograd: Sportska akademija.
- Kustec Lipicer, S. (2005) *Dileme o poseganju države v civilno družbo: primer državne regulacije na področju dopinga v vrhunskem športu v Sloveniji: doktorska disertacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, S. (2006) Sistem vladanja v slovenski politiki športa. *Družboslovne razprave* 22 (52), 67-84.
- Kustec Lipicer, S. (2007) *Cena uspeha: evalvacijska analiza javne politike boja proti dopingu v vrhunskem športu v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, S. (2009) Šport in politika: (ne)lagodno partnerstvo, u: M. Velionja, P. Stanković, G. Starc, ur., *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*. Marobor: Aristej, str. 249-265.
- Lalić, D. (1993) *Torcida: pogled iznutra*. Zagreb: AGM.
- Lalić, D., Biti, O. (2008) Četverokut sporta, nasilja, politike i društva: znanstveni uvid u Europi i u Hrvatskoj. *Politička misao* 45 (3-4), 247-272.
- Large, D. C. (2007) *Nazi Games: The Olympics of 1936*. New York, London: W. W. Norton & Co.
- Levermore, R., Budd, A. (2003) *Sport and International Relations: An Emerging Relationship*. New York: Frank Cass.
- Lukšič, I. (2002) Fair play kot način življenja. *Šport* 50 (4), 18-22.
- Marjanović, R. (1987) Sport ili mladost, umesto: sport i mladost. *Gledišta* 28 (5-6), 27-53.
- Marković, V. (1988) *Ponašanje sportske publike*. Beograd: IIC SSO Srbije.
- Marsh, D., Rhodes, R. A. W. (1992) *Policy Networks in British Government*. Oxford: Clarendon Press.
- Mason, T. (1993) *Only a Game?: Sport in the Modern World (Modern World Issues)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mataja, Željko (1984) Prilog određenu društvene funkcije športa. *Pogledi – časopis za društvena pitanja* 14 (3), 39-47.
- McComb, G. D. (2004) *Sports in world history*. New York: Routledge.

- McLean, I. (1996) *The Concise Oxford Dictionary of Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- McLean, I., McMillan, A., ur. (2009) *Politics. The Concise Oxford Dictionary of Politics*. Oxford: Oxford University Press. Oxford Reference Online, 3 July 2009. <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t86.e1042> (3. 7. 2009).
- Merkel, U. (2008) The Politics of Sport Diplomacy and Reunification in Divided Korea. *International Review For The Sociology of Sport* 43 (3), 289-311.
- Mester, J., ur. (1995) *Images of Sport in the World*. Conference Proceedings. Köln: Deutsche Sportschule.
- Mihajlović, S. (1987) Sport i društvo (paradigma odnosa građana prema olimpijskim igrama). *Gledišta* 28 (5-6), 54-70.
- Monnington, T. (1993) *Politicians and Sport: Uses and Abuses*, u: A. Lincoln, ur., *The Changing Politics of Sports*. Manchester: Manchester University Press, 125-151.
- Mrđen, I. (1983) Tema za sve dnevne redove. *Fizička kultura* 37 (5), 341-345.
- Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji /NPS/ (2000) *Uradni list RS*, br. 24/2000 (31/2000 poprava).
- Nicholson, M., Hoyer, R., ur. (2008) *Sport and Social Capital*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Park, C.-H. (2001) *Sports Politics in the Modern Society*. Berlin: Mensch-und-Buch.
- Parrish, R. (2003) *Sports Law and Policy in the European Union*. Manchester: Manchester University Press.
- Pavić, I. (1987) Vrhunski sport danas, jučer, sutra. *Socijalizam* 30 (9), 122-127.
- Perasović, B., Bartoluci, S. (2007) Sociologija sporta u hrvatskom kontekstu. *Sociologija i prostor* 45 (1), 105-119.
- Petrović, K. (1983) Kritički osvrt na sadašnji razvoj sociologije sporta. *Fizička kultura* 37 (5), 346-349.
- Petrović, K. (1984) Nasilje u sportu – segment nasilja u suvremenom svijetu. *Pogledi* 14 (3), 79-110.
- Petrović, K. i Jasnić, Lj. (1986) Šport, nacionalistični izpadi in reprimtivizacija življenja. *Teorija in praksa* 23 (4-5), 227-233.
- Petrović, D., Stefanović, V. (1980) Problemi samoupravnog organizovanja i slobodne razmene rada u oblasti nauke u fizičkoj kulturi. *Fizička kultura* 34 (3), 7-10.
- Piggin, J., Jackson, S. J., Lewis, M. (2009) Knowledge, Power and Politics: Contesting 'Evidence-based' National Sport Policy. *International Review for the Sociology of Sport* 44 (1), 87-103.
- Polley, M. (2009) *Sports History: A Practical Guide*. New York: Palgrave Macmillan.
- Riordan, J. i Krüger, A. (1999) *International Politics of Sport in the 20th Century*. London, New York: Spon Press.
- Robinson, L. (2003) *Managing Public Sport and Leisure Services*. London, New York: Routledge.
- Sam, M. P. (2003) What's the Big Idea? Reading the Rhetoric of a National Sport Policy Process. *Sociology of Sport Journal* 20 (3), 189-214.
- Sam, M. P. (2005) The Makers of Sport Policy: A (Task)Force To Be Reckoned With. *Sociology of Sport Journal* 22 (1), 78-100.
- Sam, M. P., Jackson, S. J. (2004) Sport Policy Development in New Zealand: Paradoxes of an Integrative Paradigm.

International Review for the Sociology of Sport 39 (2): 205-223.

- Scambler, G. (2005) *Sport And Society: history, power and culture*. Maidenhead: Open University Press.
- Senn, A. E. (1999) *Power, Politics, and the Olympic Games: [a history of the power brokers, events, and controversies that shaped the Games]*. Champaign (IL): Human Kinetics Publishers.
- Siekmann, R., Soek, J., ur. (1998/2001) *Arbitral and Disciplinary Rules of International Sports Organisations*. The Hague: T.M.C. Asser Press.
- Siekmann, R., Soek, J., ur. (2005) *The European Union and sport: legal and policy documents*. The Hague: T.M.C. Asser Press.
- Siekmann, R., Soek, J., ur. (2007) *The Council of Europe and Sport: Basic Documents*. The Hague, The Netherlands: Asser Press.
- Steuer, M. (2002) *The Scientific Study of Society*. Dordrecht, The Netherlands: Springer.
- Sugden, J., Tomlinson, A. (1998) *FIFA and the Contest for World Football: Who Rules the Peoples' Game*. Cambridge: Polity Press.
- Štakić, Đ. (1986) Nacionalizam u sportu. *Fizička kultura* 40 (3), 187-189.
- Šugman, R. (1982) *Latentna struktura nekaterih demografskih, socialnih in političnih značilnosti funkcionarjev na področju tekmovalnega športa v SR Sloveniji, doktorska disertacija*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturo.
- Šugman, R. (1987) Uvesti nove vrednosti sporta u sredstva javnog informisanja. *Fizička kultura* 41 (2), 95-96.
- Šugman, R. (1995) Relationships between governmental sports institutions and non-governmental sports organizations after political change in Europe, u: B. Svoboda, A. Rychtecký, ur., *Physical activity for life: East and West, South and North: the proceedings of 9th Biennial Conference of International Society for Comparative Physical Education and Sport at the Charles University, Faculty of Physical Education and Sport, Prague, Czech Republic [July 2-7, 1994]*. Aachen: Meyer&Meyer Verlag, 304-308.
- Šugman, R. (1997) *Zgodovina svetovnega in slovenskega športa. Tretja, razširjena izdaja*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Šugman, R. (1998) *Organiziranost športa doma in v svetu. Druga, razširjena izdaja*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Šugman, R. (1998a): *Slovenski šport v mednarodnem prostoru po letu 1991*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Šugman, R. (1999) Modeli športa v svetu in podražavljanje športa pri nas, u: Ludvik Horvat, Tomo Levovnik, Adolf Rajtmajer, Aleš Remih, Rajko Šugman, Matej Tušak, Aleks L. Vest, Milan Žvan, *Stanje, odnosi in vrednote v slovenskem športu: ("Ne glejte v ogledalo, pogledjte skozi okno", P. Kotler)*. Ljubljana: Ljubljana OKS-ZŠZ, 9-21.
- Šugman, R. (1999a) *Prelomno obdobje slovenskega športa 1998-1994 (prispevki za zgodovino slovenskega športa)*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Šugman, R., M. Žvan i I. Bergant (1993) *Stanje in odnosi med športnimi vladnimi organi in športnimi nevladnimi organizacijami v evropskih državah = The conditions and relationships between governmental and non-governmental sports organizations in the European states*. Ljubljana: samozal.
- The Oxford Dictionary of Sports Science & Medicine (2007) *Kinesiology*. Oxford: The Oxford University Press.

- Oxford Reference Online, <http://www.oxfordreference.com/views/ENTRY.html?subview=Main&entry=t161.e3805> (3. 7. 2009).
- Thomas, N., Smith, A. (2009) *Disability Sport: Policy and Society: An Introduction*. Oxon, New York: Routledge.
- Tomlinson, A., ur. (2007) *The Sport Studies Reader*. London, New York: Routledge.
- Tomlinson, A., Young, C. (2006) *National identity and global sports events: Culture, politics and spectacle in the Olympics and the football World Cup*. Albany: State University of New York Press.
- Torkildsen, G. (2005) *Leisure and Recreation Management*. London, New York: Routledge.
- Transitions*, tematski broj *Organisation et politique du sport dans les PECO après 1989*. Ur. Jean-Michel De Waele & Alexandre Husting. 47-1 (5/2007).
- Ungerleider, S. (2001) *Faust's Gold: Inside The East German Doping Machine*. New York: St. Martin's Press.
- Van Warden, F. (1992) Dimensions and Types of Policy Networks. *European Journal of Political Research* 22 (1-2), 29-52.
- Velikonja, M., Stanković, P., Starc, G., ur. (2009) *Kalejdoskop športa: uvod v športne študije*. Maribor: Aristej.
- Von Krockow, C. G. (1980) *Sport, Gesellschaft, Politik*. Munich: Piper.
- Vrcan, S. (1984) Ponovno o sportu i politici. *Pogledi – časopis za društvena pitanja* 14 (3): 58-67.
- Vrcan, S. (1990) *Sport i nasilje danas u nas i druge studije iz sociologije sporta*. Zagreb: Naprijed.
- Vrcan, S. (1993) *Nasilje u nogometu danas: teorijski središnja prijeporna pitanja*. Split: Pravni fakultet.
- Vrcan, S. (2002) The Curious Drama of the President of a Republic Versus a Football Fan Tribe. A Symptomatic Case of the Post-Communist Transition in Croatia. *International Review for the Sociology of Sport* 37 (1): 59-77.
- Waddington, I. (2000) *Sport, Health and Drugs: A Critical Sociological Perspective*. London, New York: Routledge.
- Weed, M., Bull, C. (2004) *Sports Tourism. 2e: Participants, policy and providers*. Butterworth Heinemann: Elsevier.
- Zakon o fizičkoj kulturi SR Bosne i Hercegovine. *Službeni list SR BiH*, br. 24/1991.
- Zakon o fizičkoj kulturi SR Srbije. *Službeni list SRS*, br. 5/1990.
- Zakon o sportu Crne Gore. *Službeni glasnik CG*, br. 14/1994.
- Zakon o sportu Republike Makedonije (Законот за спортот на Република Македонија). *Službeni vestnik na Republika Makedonija*, br. 7/1996, 51/1999, 29/2002, 66/2004.
- Zakon o sportu Republike Srbije. *Službeni list RS*, br. 52/1996.
- Zakon o sportu u BiH. *Službeni glasnik BiH*, br. 27/2008.
- Zakon o športu Republike Hrvatske. *Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske*, br. 60/1992, 25/1993, 11/1994, 77/1995, 111/1997, 13/1998, 24/2001, 71/2006.
- Zakon o športu /Zspo/. *Uradni list RS*, br. 22/1998, br. 97/2001-ZSDP, 27/2002 Odl.US: U-I-210/98-32, 110/2002-ZGO-1, 15/2003-ZOPA.
- Zakon o svobodni menjavi dela na području telesne kulture. *Uradni list SRS*, br. 35/1979.
- Zakon o telesnokulturnih skupnosti. *Uradni list SRS*, br. 20/1973.

- Živanović, Ž. (1983) Marks i fizička kultura. *Fizička kultura* 37 (3), 175-183.
- Žugić, Z. (1996) *Uvod u sociologiju sporta: sport kao znanstveni i društveni fenomen*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
- Žugić, Z. (2000) *Sociologija sporta*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
- Žvan, M. (1983) Delovanje socijalne diferencijacije na sport i u sportu. *Fizička kultura* 37 (5), 352-354.

Interplay Between Politics and Sport in Political Science Theories

SUMMARY Times when relations between politics and sports did not exist – be it in everyday practices or within scientific research – is definitely long gone, if they ever even existed. Nevertheless, it seems today that, especially within scientific research, these relations do not receive appropriate attention in the territories of former socialist sports superpowers, being *a priori* denied and considered as unimportant. That is why the key motive of this article is to initiate a discussion about the relevance of knowledge and research of the relations between politics and sport from two perspectives – the existing world-wide political science research experiences gained so far and already conducted researches in the territory of former Yugoslavia. In doing so, we first theoretically define the context of sports and politics, and then with the use of the literature review method analyse their mutual connectivity in the world and, more narrowly, within the work of the scientific community in the region of former Yugoslavia. Based on the gained conclusions which confirm a tight and constant, but also often abstract and flat-rate understood interplay between both analysed phenomena, a special typology for their in-depth and political-science-focused study is delivered. It is believed that distinctions between political, polity and policy approaches to sport decisively influence the mode of their future interplay.

KEYWORDS politics, sports, policy, state, public interest, democracy, former Yugoslavia